

Verslag Expertmeeting initiatiefwetsvoorstel Vazalo – Noorman

27 oktober 2004

Aanwezige organisaties

Gemeente Den Haag, FNV, Jongerenfractie PvdA, Stichting VAM, Landelijke Cliëntenraad, VNO-NCW, Sjakuus, Landelijk Steunpunt Vrouwen en de Bijstand, Werkgroep Arme Kant van Nederland / EVA, Raad van Kerken, E-quality, Ministerie van Financiën en Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Saskia Noorman-den Uyl (fractie PvdA), Onika Pinkus en Martin van Leeuwen (medewerkers).

Inleiding

Saskia Noorman heet iedereen welkom. Tijdens de PvdA-Dag van de Feiten op 26 mei 2004 heeft de Tweede-Kamerfractie van de PvdA het idee gelanceerd om 'Bijstandsmoeders op eigen benen' te laten staan. In de zomer van 2004 is dit idee omgezet in een initiatiefwetsvoorstel. De naam van het wetsvoorstel wordt Vazalo (Voorzieningen Arbeid en Zorg voor Alleenstaande Ouders).

Op dit moment zijn het wetsvoorstel en de Memorie van Toelichting in concept gereed. Doel van deze expertmeeting is te horen wat verschillende maatschappelijke organisaties die betrokken zijn bij de uitvoering van de Wet werk en bijstand ervan vinden. Kritiek en aanvullende ideeën zullen worden verwerkt in de Memorie van Toelichting en zonodig in het wetsvoorstel.

Het wetsvoorstel zal eind 2005 om advies worden voorgelegd aan de Raad van State. De indiening en de afhandeling van het initiatiefwetsvoorstel zijn gepland in de eerste helft van 2005. De beoogde invoeringsdatum van het wetsvoorstel is 1 januari 2006.

Bij de expertmeeting zijn als toehoorders ook ambtenaren aanwezig van de ministeries van Financiën en Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Zij zijn nauw betrokken bij de uitwerking van het initiatiefwetsvoorstel Vazalo.

Het initiatiefwetsvoorstel Vazalo

In haar toelichting gaat mevrouw Noorman in op het uitgangspunt van het wetsvoorstel: deze vrouwen horen niet in de bijstand. Het wetsvoorstel regelt dat werkende alleenstaande ouders met een inkomen van 55% tot 115% van het wettelijk minimumloon (wml), met kinderen tot 16 jaar, een extra (fiscale) inkomensondersteuning krijgen. Zo kunnen zij in deeltijd werken en voor hun kinderen zorgen zonder afhankelijk te zijn van de bijstand.

De wet Vazalo gaat uit van het volgende:

1. Werk moet lonen en méér werk méér moet lonen.
2. Er komt extra geld voor het flankerend beleid (kinderopvang, scholing en tijdelijk gesubsidieerd werk).
3. De extra inkomensondersteuning is afhankelijk van het eigen inkomen, waarvan minimaal €4 306 per jaar (gelijk aan de inkomensondergrens voor de fiscale combinatiekorting) uit tegenwoordige arbeid en van de leeftijd van het jongste kind.
4. Er is geen armoedeval bij doorstroom en uitstroom uit de Vazalo-regeling.

Algemene indrukken

FNV

- Aantrekkelijk voorstel dat past in toekomst gericht denken over de sociale zekerheid.
- Het is goed om te investeren in wat mensen wel kunnen; van nazorg naar voorzorg.
- Als mensen een tijd niet werken is het moeilijk om weer aan de slag te komen. Bij voldoende aanbod zorgt één jaar niet werken al voor een hoge drempel.
- Extra budget en aandacht voor scholing zijn erg belangrijk.
- FNV uit de zorg dat werk wel voorhanden moet zijn. Dat geldt ook voor het aan werk helpen van laagopgeleide mensen. Het speelt in op hetzelfde deel van de arbeidsmarkt als waar mensen uit MOE-landen (Midden- en Oost Europese landen) op opereren.
- FNV geeft aan dat de randvoorwaarden om te kunnen werken (o.a. goede en betaalbare kinderopvang) voor deze groep vaak belangrijker zijn dan 5% meer salaris. Deze groep wil met een gerust hart kunnen gaan werken.
- Een relatie leggen met het integratiedebat zou het wetsvoorstel meer kracht geven.
- Dat de Vazalo-regeling tot 120% wml loopt spreekt erg aan.
- Is er nog een link te maken met de AWIR?
- Het is goed dat de kinderalimentatie buiten beschouwing wordt gelaten.
- Economische zelfstandigheid is erg belangrijk voor deze groep.
- Gemeenten moeten actief betrokken worden bij de ontwikkeling van het wetsvoorstel. Zij moeten mee-investeren in bijvoorbeeld naschoolse opvang.

Gemeente Den Haag

- De Gemeente Den Haag staat positief tegenover het wetsvoorstel, maar heeft een aantal praktische problemen.
- Hoe meer en hoe sneller mensen de bijstand uitstromen hoe beter.
- Den Haag maakt zich zorgen over de beschikbaarheid van (deeltijd)werk voor deze groep.
- In Den Haag is 80% van de doelgroep laag opgeleid. Veel mensen moeten nog inburgeren en hebben mede daardoor een langer scholingstraject nodig.
- Den Haag maakt zich zorgen om de nieuwe Wet kinderopvang in relatie tot Vazalo. Er zijn geluiden uit de kinderopvangsector dat de vraag naar kinderopvang terugloopt en dat vestigingen moeten sluiten. Zij verwachten dat hierdoor de kosten van de kinderopvang opgedreven zullen worden.
- Op gemeentelijk niveau is er nu al een tekort aan naschoolse opvang. Voor de Vazalo-doelgroep met oudere kinderen wordt naschoolse opvang mogelijk een probleem.
- Ook de opvang van 12-16-jarigen is belangrijk.
- Blijft de KOA-regeling overeind in de nieuwe Wet kinderopvang?

Jongerenfractie PvdA

- Is er op de arbeidsmarkt wel voldoende vraag naar deze groep mensen?

Vrouwenvakschool (VVS)

- Het is goed dat er extra aandacht komt voor deze groep.
- Zij maken zich zorgen om alleenstaande ouders met gehandicapte kinderen. Voor deze groep zijn de leeftijdsovergangen lastig.
- Een aantal (allochtone) bijstandsvrouwen zorgt voor jongere broer of zus. Vallen zij onder de Vazalo-regeling?

- Er zal zich een probleem voordoen met de nuggers (niet-uitkeringsgerechtigde). Gemeenten voelen zich niet verplicht zich in te zetten voor deze groep. Iemand die uit de bijstand stroomt door Vazalo wordt een nigger.
- De doelgroep is vaak inzetbaar in onregelmatige beroepen. Wordt bij Vazalo uitgegaan van het kale inkomen of het inkomen inclusief de onregelmatigheidstoeslag (ORT)? De vrouwenvakschool pleit ervoor om de ORT niet mee te nemen en dus te beschouwen als een extraatje.
- De meest vrouwen uit deze doelgroep hebben ongeveer 1,5 jaar scholing nodig.

Landelijke Cliëntenraad (LCR)

- De LCR is positief over het wetsvoorstel. Het is goed om zoveel mogelijk mensen onafhankelijk te maken van de bijstand. Het principe dat werken moet lonen vinden zij erg belangrijk.
- Cruciaal is de beschikbaarheid van werk voor deze groep: kunnen zij werk vinden en is urenuitbreiding mogelijk als de kinderen ouder worden?
- De voorzieningen moeten goed geregeld zijn: beschikbare en betaalbare kinderopvang, goede scholingsmogelijkheden, mogelijkheid van gesubsidieerde arbeid en de voorzieningen in combinatie met het integratiebeleid.
- De LCR ziet als knelpunt dat iemand die door de Vazalo-regeling uit de bijstand stroomt nigger wordt. Gemeenten bedienen de nuggers niet goed is de ervaring binnen de WWB.

VNO-NCW

- Het is positief om in te zetten op deze groep. Het is goed als deze groep aan het werk blijft, ook als voorbeeldfunctie voor de kinderen.
- De sollicitatieplicht van alleenstaande ouders met een bijstandsuitkering wordt niet genoemd in de memorie van toelichting. Gemeenten zouden hier binnen de WWB niet al te terughoudend mee om moeten gaan.
- Is de financiële prikkel wel hét instrument om te gaan werken?
- Lastig vindt VNO-NCW de inkomensterugval bij het ouder worden van het jongste kind.
- Streef naar eenvoud in de Vazalo-regeling.
- Wordt aansluiting gezocht bij AWIR (algemene wet inkomensafhankelijke regelingen)?
- Waarom wordt niet gekozen voor een hogere vrijlating in de WWB voor de groep alleenstaande ouders?

Sjakuus

- Het is goed dat met deze regeling veel vrouwen uit de bijstand kunnen komen en onafhankelijk kunnen worden van de sociale dienst.
- De vrijlating is in de nieuwe WWB afgeschaft. Veel alleenstaande ouders ondervinden hier grote nadelen van. De Vazalo-regeling lost dit probleem voor deze groep op.
- Bij de randvoorwaarden (scholing en kinderopvang) zal moeten gelden dat het niet een 'aanspraak' moet zijn maar een 'recht'.
- De extra middelen voor scholing en kinderopvang moeten geoormerkt worden anders verdwijnen ze in de grote pot.
- Sjakuus heeft bezwaren tegen het achteraf verrekenen van eventueel te veel ontvangen Vazalo-korting. Dat kan schulden in de hand werken.

PvdA: in het wetsvoorstel is voorzien dat een persoon per maand de Vazalo-korting uitgekeerd krijgt. Aan het einde van het jaar vindt verrekening plaats. Die kan niet verder gaan dan de bijstandsnorminkomen.

Landelijk Steunpunt Vrouwen en de Bijstand

- Het steunpunt heeft een dergelijk eigen voorstel geschreven: 'Inkomensverbetering voor alleenstaande ouders', gebaseerd om het systeem van de WIK.
- Telt vakantiegeld mee als inkomen?
- Heeft de Vazalo-korting effect op de huursubsidie?
- Kan de 30% gemeentelijke beleidsvrijheid voor aanbesteding van reïntegratietrajecten voor deze groep worden ingezet?
- Is er een partnertoets?
- Is pensioenopbouw meegenomen in Vazalo?
- Het achteraf verrekenen van de toeslag kan problemen op leveren voor de huishoudens.
- De uitbetaling dient door één bron te gebeuren.
- Hoe wordt binnen Vazalo omgegaan met de problematiek van kinderen die ouder zijn dan 16 jaar. Hoe worden zij opgevangen? En hoe wordt rekening gehouden met 18+ -kinderen en kinderen die studeren en thuis wonen?

PvdA: vakantiegeld wordt meegenomen bij het begrip inkomen. Alle definities die bij de belastingen gelden worden gehanteerd; de Vazalo-regeling is voor iedereen die recht heeft op een alleenstaande-ouderkorting. De partnertoets is hier niet van toepassing.

Werkgroep Arme Kant van Nederland / EVA

- EVA staat positief tegenover het initiatiefwetsvoorstel. Zij hebben zelf de ervaring dat alleenstaande ouders in de bijstand er zo'n €168 per maand op zijn achteruit gegaan met de invoering van de WWB. Uit eigen ervaring is bekend dat méér werken voor veel mensen binnen deze groep niet méér geld oplevert door het afschaffen van de vrijlating. Dit is onmogelijk uit te leggen aan je kinderen.
- Kinderen van 17 jaar vragen (emotioneel) ook veel aandacht, zoals begeleiding bij het maken van opleidingskeuzes en het kiezen van een vakkenpakket.
- Oudere kinderen willen vaak niet naar de naschoolse opvang.

Raad van Kerken (RvK)

- Wie bepaalt hoeveel uur je kan werken? De familieomstandigheden dienen meegenomen te worden bij de opbouw van werk en afbouw van de Vazalo-regeling.
- De RvK vraagt zich af hoe het zit met de pensioenopbouw.
- Het uit laten voeren door de Belastingdienst moet niet betekenen dat je de Vazalo-vergoeding pas na een jaar krijgt.

E-Quality

- E-Quality is positief over het initiatiefwetsvoorstel.
- In de conceptstukken is geen eenduidigheid over de streefgetallen voor wat betreft de uitstroom. Zijn de hoge getallen iets te ambitieus?
- De randvoorwaarden van de voorziening zijn belangrijk.
- Wat zijn de kenmerken van de doelgroep; wat zijn de behoeften aan en belemmeringen voor werk?

PvdA: er zal nog naar de streefcijfers gekeken worden.

Specifieke vragen

1. *De aantallen mensen die per 2006 en volgende jaren zouden kunnen uitstromen uit de bijstand met behulp van de Vazalo-regeling. Wat zou een haalbare prognose kunnen zijn? Wat minimaal wat maximaal?*

FNV: 15.000 uitstromers per jaar is te optimistisch.

De mogelijkheden voor deze groep om werk te vinden zijn nu beperkt.

Het combineren van arbeid en zorg is lastig. Er moet aandacht zijn voor de eerste stap naar werk, dat is de moeilijkste stap. Als men eenmaal aan het werk is en ziet dat arbeid en zorg combineerbaar zijn dan heb je al veel bereikt.

VVS: in 60% (42% van alle reïntegratietrajecten) van de aanbestede reïntegratietrajecten stroomt men na 1-1,5 jaar uit naar werk.

De belangrijkste eerste stap voor deze groep is scholing.

De faciliteiten rondom beroepsgerichte scholing zijn dusdanig uitgedaagd dat scholing en zorg moeilijk combineerbaar zijn.

Bij de toeleiding naar werk zijn reïntegratiebedrijven sterk geneigd om alleen naar traditionele vrouwenberoepen te kijken, waaronder veel beroepen met onregelmatige werktijden.

VNO-NCW: het is belangrijk dat mensen goed gekwalificeerd zijn.

Bekijk of de Raad voor Werk en Inkomen cijfers heeft over deze groep in relatie tot scholing en werk.

EVA: na de opleiding vallen veel vrouwen in een gat omdat zij geen werk vinden. Er is vraag naar nuttige opleidingen.

2. *Zou er in de grote steden juist meer mogelijkheid zijn om werk te vinden met Vazalo of juist minder?*

VVS: de kansen zijn anders in de grote steden, er is een ander soort werk.

3. *Hoe kansrijk worden deze herintredende vrouwen (95%) geschat bij het vinden van een baan?*

FNV: in de grote steden gaat het veelal om allochtone vrouwen, zij hebben apart aandacht nodig. Jonge vrouwen met een hoge opleiding zijn kansrijker.

EVA: bij sollicitaties word je vaak geconfronteerd met vragen die betrekking hebben op het combineren van arbeid en zorg: wat doe je als je kind ziek is en wat doe je in de vakanties.

Sjakuus: in deze groep zitten veel allochtonen met schulden, hiervoor is extra aandacht nodig.

Den Haag: hoe wordt de werkgeversbijdrage van 1/6 van de kinderopvangkosten die deze groep misloopt vergoed?

4. *Is er een inschatting te maken in hoeverre gemeenten zelf actief het gebruik van de regeling gaan stimuleren?*

LCR: door afschaffing van de vrijlating is de groep die deeltijd werkt al goedkoper geworden voor de gemeente.

Het W-deel zal ingezet moeten worden voor scholing en gesubsidieerde arbeid.

De regeling bevat geen financiële prikkel voor de gemeenten.

Gemeenten hebben liever een goedkope bijstandsccliënt dan geen bijstandsccliënt.

VVS: het scholingsaanbod voor alleenstaande ouders is het laatste jaar gehalveerd.

5. *Wat is een reële prognose voor het extra gebruik van kinderopvang en naschoolse opvang door Vazalo?*

VVS: Kinderopvang is van belang om conflicten over arbeidstijden te vermijden; het is belangrijk om arbeid en zorg goed te kunnen combineren.

Ook informele kinderopvang als witte baan heeft aandacht nodig.

E-Quality: onderzoek aan welke vormen van kinderopvang deze groep behoefte heeft. Denk daarbij ook aan informele kinderopvang.

EVA: voorkom dat het oudste kind moet gaan oppassen op de jongere kinderen.

FNV: voorheen kon de Vazalo-doelgroep een beroep doen op de KOA-regeling. Hoe ziet de KOA-regeling er uit in de nieuwe Wet kinderopvang?

6. *Welke uitvoeringskosten verwachten de gemeenten en welke uitvoeringsbaten?*
Werkt de PvdA uit.

7. *Heeft het vrijlaten van de kinderalimentatie een positieve impuls op het instappen op de Vazalo-regelingen naar betaald werk?*

8. *Is er een effect te verwachten op het vaker bedingen van kinderalimentatie vanwege de vrijlating bij Vazalo?*

EVA: hierdoor worden kinderen er de dupe van als hun ouder niet voldoet aan de verplichting van kinderalimentatie.

Sjakuus: positief, want in de bijstand wordt de kinderalimentatie verrekend.

9. *In hoeverre is extra scholing noodzakelijk en in hoeverre is het bestaande WWB-werkbudget daarvoor voldoende?*

Sjakuus: de huidige aanbestedingsverplichting bevordert de kwaliteit niet.

Budgethoogte is belangrijk. Het oormerken van het budget is van belang.

Zijn de gemeenten bereid de hoogte en de duur van scholing te betalen (bovenminimaal)? De ervaring met de WWB is dat zij zich er nu minimaal voor inzetten.

VVS: als vrouwen redelijk Nederlands kunnen spreken dan is er ongeveer €10.000 per vrouw aan scholingsbudget nodig.

10. *In hoeverre is tijdelijk gesubsidieerd werk noodzakelijk en in hoeverre is het bestaande werkbudget daarvoor voldoende? Bedenk dat een Vazalo-regeling pas werkt indien er eigen inkomen uit tegenwoordige arbeid wordt verworven. Dus wel werk met loonkostensubsidie en niet een werkervaringsplaats met stagevergoeding.*

LCR: op gemeentelijk niveau neemt het aantal gesubsidieerde arbeidsplaatsen af, dit gaat ten koste van allochtone werknemers.

De gemeenten zijn erop gericht de duurste mensen uit de bijstand te krijgen (calculerende gemeenten; Den Haag als uitzondering): gemeenten zijn te veel gericht op schadelastbeperking.

De nuggers schieten erbij in omdat ze alleen aanspraak hebben en geen recht.

11. *In hoeverre is het wenselijk de doelgroep met een inkomen tussen 90-120% minimumloon toe te voegen aan de Vazalo-regeling?*

Sjakuus: het zou ook over gezinnen moeten gaan die op een minimumniveau leven. Waarom is de regeling alleen voor alleenstaande ouders? Is dit de eerste stap en volgt daarna een regeling voor gezinnen?

VNO-NCW: de focus moet zijn arbeidsmarktinstrumenten in plaats van inkomensinstrumenten.

Het woord armoede wordt iets te snel gebruikt. Het sociaal minimum is een minimum voor levensonderhoud.

FNV: het is goed dat er voor deze groep aandacht is. Het zou wel in de hand kunnen werken dat mensen die net uit de bijstand zijn minder gaan werken om beter arbeid en zorg te kunnen combineren. Vazalo laat dit toe en dit zou een negatief effect kunnen zijn.

VVS: door inkrimping van de arbeidsmarkt kan het zijn dat mensen uren kwijtraken. Wat gebeurt er dan met Vazalo?